

Analyse Staal Spelling (Malmberg, 2013)

Deze analyse helpt onderwijsprofessionals om een afweging te maken voor een interventie op ondersteuningsniveau 3, op basis van beschreven didactische kenmerken en kenmerken die de effectiviteit van de interventie beïnvloeden.

De analyse is gemaakt op basis van bestudering van:

- Handleidingen
- Werkboeken
- Materialen (zoals klankgroepenschema, EI en AU plaat)
- Oefensoftware
- Staalboekje voor de leerling

Korte beschrijving interventieprogramma

Staal Spelling is een preventieve spellingmethodiek voor leerlingen in groep 4 t/m 8 en heeft tevens een module vanaf halverwege groep 3 (startend na het aanleren van alle klank-letterkoppelingen). De spellingmethodiek is gebaseerd op de uitgangspunten van *Zo Leer Je Kinderen Lezen en Spell* (Schraven, 2004) en kenmerkt zich door een repeterende multisensoriële aanpak, namelijk het in samenhang inschakelen van visuele (symbolen), motorische (gebaren) en auditieve (hardop verklanken) kanalen. Leerlingen worden hierin ondersteund door middel van goed voorbeeldgedrag van de onderwijsprofessional, digibord-software, het Staalboekje van de leerling en steunplaten. Voor klankzuivere woorden worden de zogenaamde hakkaarten aangeraden. De oefensoftware van Staal Spelling is beschikbaar vanaf groep 4 t/m 8 en er kan voor spelling, werkwoordspelling en grammatica zowel per blok van een leerjaar als op specifieke categorie geoefend worden. Aangezien het een preventieve methodiek is, is er geen interventieprogramma uitgewerkt voor ondersteuningsniveau 3.

Colofon

Deze analyse is gemaakt in het kader van Stimuleringsprogramma Aanpak Dyslexie door het Expertisecentrum Nederlands in samenwerking met externe deskundigen

© 2021

Door wie mag het interventieprogramma worden uitgevoerd?

In de handleiding staan hierover geen specifieke criteria. In lijn met [de uitgangspunten](#) voor intensieve zorg op ondersteuningsniveau 3 adviseren wij dat de ondersteuning wordt uitgevoerd door de lees- of taalspecialist, RT'er of IB'er (of de leerkracht/onderwijsassistent onder leiding van deze specialisten, of een orthopedagoog/psycholoog gespecialiseerd in leerproblemen). Bekendheid met de uitgangspunten en het werken met de gebaren, eenduidige begrippenkader rondom spelling, werkwijze en hulpmiddelen van Staal zijn hierbij voorwaardelijk.

Is er voor het gebruik van het interventieprogramma een internetverbinding nodig?

- Ja → Ja, indien gebruik gemaakt wordt van de oefensoftware voor leerlingen en / of de digibord-software.
- Nee → indien enkel gewerkt wordt vanuit de multisensoriële aanpak, dictees en verwerkingsmaterialen voor de leerling.

Voorziet het interventieprogramma in voldoende oefenmateriaal voor minimaal 10 tot 12 weken, voor 3 sessies in de week?

- Ja → Staal Spelling voorziet niet in een kant-en-klaar interventieprogramma op ondersteuningsniveau 3. Echter indien gebruik gemaakt wordt van de spellingmethodiek in Staal, de verwerkingsmogelijkheden, oefensoftware en extra woordlijsten in Staal, dan is er voldoende oefenmateriaal om de interventie voor minimaal 10-12 weken in te richten, voor 3 sessies in de week. Hierbij kan ook gebruikt gemaakt worden van de leerstof en materialen van eerdere leerjaren.
- Nee

In het interventieprogramma wordt doelgericht gewerkt aan de volgende vaardigheden:

Vaardigheid	Kruis aan wat van toepassing is:
Technisch lezen	☐ Aanvankelijk ☐ Voortgezet
Spellen	☒ Aanvankelijk → Tweede helft groep 3, klank-groepenschema, klankoefeningen ☒ Voortgezet

Conclusie: in hoeverre is dit interventieprogramma evidence informed?

Staal is gebaseerd op de methodiek Zo leer je kinderen lezen en spellen. Uit een kleinschalig onderzoek in het sbo blijkt deze methodiek effectief voor de lees- en spellingprestaties van leerlingen in groep 3. Hoewel er geen specifiek interventieprogramma op ondersteuningsniveau 3 in Staal voorhanden is, bieden de spellingmethodiek in Staal, de materialen en een goed uitgevoerde didactiek voldoende handvatten voor een evidence-informed interventie op ondersteuningsniveau 3. De effectiviteit van het werken met Staal Spelling op ondersteuningsniveau 3 wordt vergroot als deze wordt uitgevoerd door een onderwijsprofessional die goed bekend en vaardig is in het werken met de spellingmethodiek en materialen van Staal.

Kenmerken die de effectiviteit van het interventieprogramma beïnvloeden	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het interventieprogramma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijs-professional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Het interventieprogramma bevat een planning van activiteiten, afgestemd op de leerdoelen op basis van hiaten in de spellingontwikkeling.</p>	<p>Hiaten in de spellingontwikkeling kunnen geregistreerd worden in de foutenregistratieformulieren van Staal.</p> <p>Op basis van deze foutenanalyse kan de onderwijs-professional vervolgens geschikte oefeningen selecteren. De visuele leerlijnoverzichten in Staal per leerjaar kunnen richtinggevend zijn voor de invulling van de leeractiviteiten. In de oefensoftware van Staal voor de leerling worden automatisch passende oefeningen geselecteerd.</p> <p>Als onderwijsprofessional heb je de mogelijkheid om aantekeningen per onderdeel te maken over de voortgang van de leerling door gebruik te maken van de foutenregistratieformulieren.</p> <p>Er zijn woordlijsten beschikbaar per leerjaar, die gebruikt kunnen worden om gericht te differentiëren en op te bouwen in moeilijkheidsgraad.</p>	<p>De onderwijsprofessional selecteert zelf geschikte oefeningen (m.u.v. de oefensoftware) op basis van een foutenanalyse.</p> <p>De methodetoets van Staal kan in elk blok gebruikt worden als uitgangspunt voor een nadere spellinganalyse / -observatie en diagnostisch spellinggesprek met de leerling. Het belang van een goede spellingobservatie als uitgangspunt voor een gerichte spellinginterventie wordt onderschreven in de Protocollen Leesproblemen en Dyslexie (Expertisecentrum Nederlands, 2011).</p>

Kenmerken die de effectiviteit van het interventieprogramma beïnvloeden	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het interventieprogramma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijs-professional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Het interventieprogramma biedt concrete handvatten voor het in stand houden/bevorderen van spellingmotivatie.</p>	<p>In de handleiding wordt benoemd dat leerlingen motivatie opdoen en/of behouden doordat er veel succeservaring is door de expliciete instructie en modeling van de onderwijsprofessional.</p> <p>Zowel de algemene handleiding, als de handleidingen van de lessen op ondersteuningsniveau 1 en 2 bieden tips t.a.v. activerende werkvormen (veelal genoemd bij de onderdelen 'Introductie').</p> <p>De ondersteunende materialen in Staal, zoals Staal-boekje, categorie-filmpjes/-raps, EI- en AU-platen kunnen helpend zijn in het vasthouden en/of bevorderen van de spellingmotivatie.</p>	<p>De werkwijze van Staal Spelling is repeterend en algoritmisch. Vasthouden aan de inhoudsdoelen en het begrippenkader van Staal is aan te bevelen met daarbij een goede variatie in aantrekkelijke werkvormen om de categorieën te oefenen en in te slijpen. Werkvormen die passen bij Staal zijn gebundeld in de algemene handleiding van groep 3.</p>

Kenmerken die de effectiviteit van het interventieprogramma beïnvloeden	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het interventieprogramma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijs-professional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>De handleiding biedt suggesties en concrete handvatten om expliciete instructie te bieden.</p>	<p>Staal werkt op ondersteuningsniveau 1 en 2 vanuit het IGDI-model met specifieke aandacht voor modeling door de onderwijsprofessional en het opdelen van de instructie in kleine stappen. Wij raden aan dit op ondersteuningsniveau 3 voort te zetten.</p>	<p>In Staal is de categoriekaart de visuele ondersteuning. Het visueel en expliciet maken van de spellingcategorie kan leerlingen ondersteunen in het komen tot de juiste schrijfwijze. Het is aan te bevelen om tijdens de instructies op ondersteuningsniveau 1, 2 en 3 structureel naar de categoriekaarten te verwijzen en het juiste modelgedrag te laten zien. Om de denkstappen van de leerling te ondersteunen zou aanvullend gebruik gemaakt kunnen worden van een stappenplan waarin de leerling stapsgewijs begeleid wordt naar de juiste denk- en schrijfwijze van het woord. Een voorbeeld daarvan is:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ik hoor het woord en zeg het hardop na 2) Ik leg telkens mijn vinger op de categorie van de categoriekaart 3) Ik denk telkens aan de regel 4) Ik schrijf (elk deel van) het woord op 5) Ik kijk het woord na. <p>Op soortgelijke wijze worden kinderen bij categorie 10 geholpen door de klankgroepenkaart, een visuele ondersteuning van denkstappen om tot de juiste schrijfwijze te komen.</p>

Kenmerken die de effectiviteit van het interventieprogramma beïnvloeden	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het interventieprogramma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijsprofessional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Het interventieprogramma biedt handvatten voor effectieve feedback.</p>	<p>In de oefensoftware is een uitgebreide spellingcorrectie bij onveranderlijke woorden. Wanneer een leerling een woord fout spelt, ziet het waar de fout zit en krijgt het een of meerdere hulpkaartjes te zien. Binnen het hulpkaartje ziet de leerling het Staalmannetje van de betreffende categorie en kan de leerling het bijbehorende filmpje bekijken. Dit is ook vooraf oproepbaar. Als een leerling twee keer het foute antwoord heeft gegeven, krijgt het alsnog het juiste antwoord te zien.</p> <p>In de algemene handleiding van Staal en in de instructiefilms voor de onderwijsprofessional, die digitaal beschikbaar zijn, worden tips gegeven voor gerichte feedback op het spellingproces.</p>	

Didactische kenmerken van de activiteiten	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het programma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijs-professional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Gericht op alfabetisch principe en fonologisch georiënteerd</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Auditieve informatie (fonologie) en visuele informatie (orthografie) wordt zoveel mogelijk gekoppeld. ✓ In het interventieprogramma wordt doelgericht en expliciet aandacht besteed aan letterkennis en fonologisch en fonemisch bewustzijn. ✓ De letter-klankkoppelingen worden multisensorieel aangeboden. 	<p>De spellingmethodiek is volledig gebaseerd op het fonologisch principe, waarbij de klank het uitgangspunt is, waaraan tekens gekoppeld worden.</p> <p>Middels klankgebaren bij letters, gebaren en symbolen bij de spellingcategorieën (onveranderlijke woorden) en gebaren en symbolen bij de klankgroepenkaart (bij het klankgroepenwoord) wordt de verbinding tussen auditief, motoriek en visueel gemaakt in alle Staal-activiteiten.</p> <p>De klankgroepenkaart besteedt expliciet aandacht aan het ordenen van klanken / letters en het structureel doorlopen van de stappen om te komen tot een juiste schrijfwijze van het klankgroepenwoord (alleen categorie 10).</p> <p>In de spellinganimaties voor de leerlingen wordt de categorienaam en de regel uitgelegd.</p> <p>Tevens vind je in de algemene handleiding van Staal en de instructiefilms voor de onderwijsprofessional specifieke tips gericht op uitspraak van woorden voor een effectieve spellingdidactiek.</p> <p>De EI- en AU-plaat zijn voorbeelden van visuele steunplaten gekoppeld aan de juiste schrijfwijze. Voor groep 3 en 4 zijn er letterkaarten beschikbaar bij de methodematerialen.</p>	<p>n.v.t.</p>

Didactische kenmerken van de activiteiten	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het programma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijs-professional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Oefenen op letter-/klank-, woord-, zins-, en tekstniveau</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ In het interventieprogramma worden oefeningen op letter/klank-, woord-, zins- en tekstniveau aangeboden. ✓ De geoefende spellingmoeilijkheden worden toegepast in nieuwe en verschillende schrijfsituaties om te zorgen voor transfer. 	<p>In het klankgroepenschema is expliciete aandacht voor de ordening van letters / klanken. In de materialen van groep 3 en 4 biedt de methode de mogelijkheid tot het gebruik van losse letterkaarten. Elke les 5 van de week is een herhalingsles, waarin voor leerlingen die dit nodig hebben extra geoefend kan worden met ondersteuning van de hulpmiddelen uit Staal (categoriokaart, klankgroepenkaart). In het dagelijks dictee wordt geoefend met woorden en zinnen. In de oefensoftware zijn vooral oefeningen op woord- en zinsniveau beschikbaar.</p> <p>Tijdens de verschillende dagelijkse introductie-onderdelen per les en ook in de dagelijkse dictees is er sprake van het aanbieden en oefenen met nieuwe als ook eerder aangeleerde spellingcategoriën.</p> <p>De geleerde spellingcategoriën in Staal Spelling komen terug in de blokken van Staal Taal van de betreffende jaargroep. De spellingcategorië is één van de criteria in stelopdrachten (onderdeel 'Schrijven') in Staal Taal. Hierbij schrijven leerlingen gedurende het schooljaar verschillende tekstsoorten.</p>	<p>Op ondersteuningsniveau 3 kunnen de letterkaarten gebruikt worden als oefening om, al handelend, te ordenen en de letters te ordenen in vier groepen. De ordening van deze letters heb je nodig om de regels van de verschillende categoriën te kunnen toepassen.</p> <p>Het leren herkennen van woorden met bepaalde categoriën in teksten en /of leesboek kan helpend zijn in het bewust worden van juiste schrijfwijze in woorden en/of zinnen. Dit geldt ook voor aspecten uit de werkwoordspelling en grammatica. Om aan te sluiten bij de motivatie van de leerling zou een eigen gekozen tekst of het eigen leesboek hiervoor als uitgangspunt kunnen dienen.</p> <p>Bij het juist toepassen van spelling in geschreven teksten kan de leerling expliciet gewezen worden op de hulpmiddelen die gebruikt worden in de methode Staal Spelling.</p>

Didactische kenmerken van de activiteiten	Hoe is dit aspect uitgewerkt in het programma?	Welke <u>extra</u> inspanningen worden van de onderwijs-professional gevraagd om de effectiviteit te waarborgen?
<p>Aandacht voor woordstructuur</p> <p>☒ In het interventieprogramma wordt aandacht besteed aan het herkennen van woordstructuren en spellingmoeilijkheden binnen een woord.</p>	<p>In de namen en daarbij corresponderende symbolen en regels per spellingcategorie is expliciet aandacht voor het herkennen van de categorie binnen de woordstructuur (bijvoorbeeld <u>Thee</u>-woord, <u>Tropisch</u>-woord).</p>	<p>Het markeren van de specifieke woordstructuren / moeilijke lettercombinaties in eigen geschreven woorden, zinnen en teksten die gelezen worden met de leerling, kan bijdragen aan een snellere herkenning en groeiend spellingbewustzijn.</p> <p>In het digitale oefenprogramma voor de leerling kan gekozen worden voor oefeningen op een specifieke spellingcategorie. Herhaald inoefenen en feedback krijgen op de spellingmoeilijkheid kan bijdragen aan het beter bekijken van de juiste schrijfwijze.</p>
<p>Herhaling</p> <p>☒ Geoefende spellingmoeilijkheden komen herhaald aan bod in verschillende sessies.</p>	<p>De geoefende spellingcategorieën komen herhaald aan bod in de dagelijks dictees en de introductieoefeningen bij elke les.</p> <p>In les 5 van elke week zijn nog meer mogelijkheden voor herhaald oefenen beschikbaar.</p> <p>In de oefensoftware voor leerlingen kunnen zij de spellingmoeilijkheden van het blok extra oefenen.</p>	<p>De onderwijsprofessional zorgt voor voldoende herhaling van dictees met directe feedback en daarbij het hardop verwoorden van de denkstappen.</p>